

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 771/1, донетом на седници одржаној дана 23.03.2023, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда Јоване Јосиповић под насловом „Наратив љубавне страсти у приповеткама српског романтизма и реализма”, урађену под менторским руковођењем др Драгане Вукићевић.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Душан Иванић

Звање: професор емеритус

Ужа научна област: српска књижевност 18. и 19. века

Датум избора у звање: јун 2015

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Татјана Јовићевић

Звање: виши научни сарадник

Ужа научна област: српска књижевност 18. и 19. века

Датум избора у звање: 20. 03.2020.

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Лидија Делић

Звање: научни саветник

Ужа научна област: народна књижевност

Датум избора у звање: 21. 12. 2020

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Недељка Бјелановић

Звање: виши научни сарадник

Ужа научна област: новија српска књижевност

Датум избора у звање: 14. 12.2022

Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Кликните да бисте почели унос текста.

Звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Ужа научна област: Кликните да бисте почели унос текста.

Датум избора у звање: Кликните да бисте почели унос текста.

Установа на којој је запослен: Кликните да бисте почели унос текста.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Јована (Милован) Јосиповић
Датум и место рођења:	7. 4. 1990.
Наслов мастер рада:	„Разбијање круга“ или једна компаративна анализа <i>Откровења</i> Растка Петровића
Датум одбране мастер рада:	23. 9. 2015.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	српска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. „Зодијакална цикличност у опусу Растка Петровића“, Јована Јосиповић, *Савремена проучавања језика и књижевности*, зборник радова, година IX / књ. 2, Крагујевац, 2018, стр. 63–72.

2. „Еротолошки речник Михаила Епштејна“, Јована Јосиповић, *Годишњак катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2018/2019. годину*, година XIV, Филолошки факултет, Београд, 2020, стр. 117–123.

3. „Откуд Змај у *Екскалибуру* Џона Бурмана“, Јована Јосиповић, *Филм и књижевност*, зборник радова, уредили Марија Грујић и Кристијан Олах, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2020, стр. 503–513.

4. „Митопоетика романтичарске љубави и страсти у *Кочиной крајини*“, Јована Јосиповић, *Владан Ђорђевић: поводом сто седамдесет шест година од рођења*, зборник радова, уредници Владимир Кањух и др, Београд: САНУ, 2020, стр. 417–426.

5. „Плави маг: Гандор, ловац на Нирдалу у контексту авангардне поетике“, Јована Јосиповић, *Авангарда и коментари: међународни научни зборник радова у част проф. Гојка Тешића*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2021. стр. 663–673.

6. „На међи еросових алтернатива“, Јована Јосиповић, *Језик, књижевност, алтернативе*. Ниш: Филозофски факултет, 2022. стр. 99–112.

7. „Поетика Новог доба – два романа Живорада Михајловића Славинског као укрштај неогностичког и књижевног искуства“, Јована Јосиповић, *Маргинални и маргинализовани жанрови у књижевности*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2022. стр. 419–450.

8. „Импresiонистичка и стваралачка критика у српској књижевности прве половине 20. века“, Јована Јосиповић, рад прихваћен за објављивање у зборнику радова *Импresiонистичка*

и стваралачка критика насталом као резултат научног скупа у оквиру првих „Михизових сусрета“ одржаних 22. 10. 2022. у Иригу, 2023.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Наратив љубавне страсти у приповеткама српског романтизма и реализма“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Наратив љубавне страсти у приповеткама српског романтизма и реализма“ кандидаткиња предочава као теоријски еротолошки модел, постављајући га у митолошки и историјско-поетички интерпретативни оквир. У методолошки развијеном уводу она еротску причу (еропрису) повезује с митом, фолклором, историјом и архетипским, одређујући се да на одабраним примјерима одреди у двије линије „оно што је типско, моделативно“ (стр.8): једна линија је прокреацијска, друга апстиненцијска, уобличене на грађа реалистичке и романтичарске приповијетке у српској књижевности.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња је оквир својих истраживања проширила изван науке о књижевности (књижевне историографије у ужем смислу ријечи, уз осврт на истраживања у овој традицији) на област еротологије (Жорж Батај, Дени де Ружмон, Никлас Луман). У њеном интерпретативном методу наратив љубавне страсти се тумачи као независна (пра)историјско-поетички уобличена прича о еротском (еропрису). Међутим, истраживачку грађу ограничава, у складу с темом дисертације, на приповијетке српског романтизма и српског реализма, што омогућује сучељавање на истом жанру двије стилски опонентне епохе. Из тога релативно широког круга текстова и аутора кандидаткиња бира више типолошки него периодизацијски индикативне примјере, утврђујући три врсте ероса као митски наратив у подтексту српских приповиједака (прокреацијски, апстиненцијски и медијални) и њихов однос према европској куртоазној традицији, према предвуковској епоси и фолклорном еротолошком коду. Примјењујући претходне теоријско-методолошке поставке, на конкретним примјерима анализира и описује, у више класа и категорија, ерос у служби профаног, на трагу сакралног, вјенчање и брак као манифестације прокреацијског ероса, те сукоб традиције и прогреса као «активну верну љубав и романтичну у страст», укључив «страст изван оквира брака». Посљедња поглавља разматрају ерос унутар поетског реализма и мотиве везане за рат (Српско-турски рат), те пародију романтичарских љубавних препрека и просидбу као «купопродајни уговор», завршавајући на прелазу у период модерне, који еротски наратив одређује кроз «самосвест љубавног процеса».

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација обухвата једанаест поглавља, са више потпоглавља. У њима се одређује методологија истраживања, природа одабране грађе (приповиједака романтизма и реализма) и однос према категоријама мита, фолклора, историје, архетипа, прелазећи даље (2. поглавље) на врсте митског наратива и на српску приповијетку романтизма и реализма (3. поглавље). У 4. поглављу теоријске поставке се испитују и описују преко парадигматичних примјера

(супротно периодизацијском слиједу), „од реализма и прокреацијске приче до романтизма и ероса окренутог небеским трансформацијама“ (стр. 32): Веселиновићева приповијетка „Сеја“ (1890), Љубишина „Горде или како Црногорка љуби“ и Змајева „Славујев до“, а потом се анализира скуп приповиједака са „одступањима“ од епске матрице („Неверна Тијана“ Ђ. Јакшића) и од традиционалних брачних улога („Стари врускавац“ С. Ранковића).

Поглавље 5 („Забрана, преступ и подвиг у еротском искуству“) у уводу анализира Љубишину приповијетку „Скочидјевојка“ као илустрацију хришћанско-сакралног: у окончању литерарних судбина три главна јунака уочавају се основни видови подвига унутар небеско-ратничког култа (апстиненција и мученичка смрт девојке Руже, њен изабраник одлази у Хиландар што је поново потврда апстиненцијске матрице, нетрулежност тела Стевана Штиљановића је најјаснији израз припадности култу ратничко-владарске или свештеничке касте и усмерености либидинозне силе ка трансформацији из трулежног и пролазног у непропадљиво и вечно). У сљедећа два дијела овог поглавља кандидаткиња у средиште ставља фазу прокреацијског култа окренуту раду, поштовању забрана и дозвољених преступа (5.1. Ерос у служби профаног), или пак на моменте кршења различитих забрана на начин да се иза таквих преступа ерос отвори ка сакралној димензији („Ерос на трагу сакралног“), испитујући динамику свете плодности у времену кад заједница траје кроз дозвољено рађање, и у временским процепима кад сексуални набој кроз преступ завршава у недозвољеном еротизму.

Поглавље 6 („Венчање и брак као манифестације прокреацијског ероса“) указује на обредну симболику вјенчања (везивање за ново огњиште и продужетак лозе новог огњишта) као централног мотива у приповеткама где се појављују манифестације прокреацијске еросове струје. Наводи се и анализира низ приповиједака од романтичарских до реалистичких, с мотивом вјенчања, прати се однос јунака према овом иницијацијском степену, испитују облици комуникације приповједног и обредно-фолклорног; види се постепено отварање приповједне матрице ка индивидуалистичком погледу на традиционално.

Основна је теза у поглављу 7 („Сукоб традиције и прогреса – активна верна љубав и романтична страст“) да је романтична страст окренута будућности, а активна вјерна љубав живи у колу непрекидних одговора на садашње потребе чланова заједнице (задруге). Наративна радња фолклорно оријентисаних реалистичких текстова судбине јунака смјешта у колективно-обредно вријеме, али доба мијене друштвених система у 19. в. напушта циклични доживљај времена, а усваја прогресивни модел, што изазива непрекидно трвење прогресивистичких и традиционалних назора јунака. Потпоглавље (7.1. „Страст изван оквира брака“) укључује низ мотива везаних за живот у браку: природно гашење љубавне страсти у оквиру брачног живота, задржавање страсти у браку на штету напретка имања или проширења породице, жена или мушкарац као виновник прељубе у браку, изљечење од напасти страсти и повратак у оквиру брачне љубави.

У поглављу 8 („Ерос `на међи` стилских формација“) анализира се прелазна еронаративна фаза између прокреацијског и романтичарског ероса (медијални ерос). У издвојеним потцјелинама (8.1. и 8.2.) испитује се могућност да се медијални ерос везује за прелазне стилско-формацијске облике: проторомантичарске (баладично-романтичарске) и протореалистичке (поетско реалистичке). Приповијетка „Минехаха“ Ј. Костића, уз романтичарско страдање љубавника, носи бројна баладична формулативна рјешења; у „Ашиковом гробу“ Ј. Веселиновића родитељи ускраћују право на љубав, што доводи до страдања или смрти младог заљубљеног пара: мотив смрти љубавника у реалистичком кључу подлијеже интерпретацији у духу фолклорних обележја и сјећања, али ипак чувају елементе раније подлоге из које се романтични мит развија. Узимајући „Ашиков гроб“ као „романтичарски архитект“, налази да је приповијетка истовремено интегрисана у поезију српског реализма (својства прокреацијског и апстиненцијског ероса).

Поглавље 9 („Мит о љубави и рату“) рашчлањено је у два потпоглавља (9. 1. „Блажена смрт и код `царства небеског`; 9. 2. Приземљење романтичарског мита у приповеткама о савременом рату). Кандидаткиња полази од митско-обредног јунака (Јарило, св. Ђорђе) до

српско-турских ратова (1876 – 1878), савремених писцима, задржавајући се у прво дијелу на приповијеткама преткосовске, косовске и покосовске тематике („Син седега Гамзе“ Ђ. Јакшића, „Чедо вилино“ Л. Костића и „Видосава Бранковићева“ Јована Јовановића Змаја), све са одјецима „видовданске“ јуначко-трагичне симболике (љубавно-страдални кључ у парадигматском обрасцу романтичарске љубави). У другом дијелу поглавља романтичарски љубавни образац се спушта у сферу земаљско-социјалних околности (приповијетке Ђ. Јакшића), те се прожимају два еротолошка модела, романтичарски и прокреацијски (медијални ерос).

Поглавље 10 („Љубав и хумор“) почиње тврдњом да романтичари остају у подручју патоса, а реалисти пародирају или деконструирају романтичарске образце. Посебно се у том контексту анализирају, између осталих, „Вертер“ Лазе Лазаревића и „Идеал“ Стевана Сремца. Други дио поглавља („Просидба као купопродајни обред“) у средиште радње ставља мираз као кључно мјерило успјешног брачног уговора. Брак у таквим околностима је лишен било каквих обредних основа, те се посматра као „добра партија“, односно добар финансијски потез. У том сукобу традиционалних погледа на важност и светост брака и трговачко-паланачких схватања брака – настају комични комплекси.

Поглавље 11 („Отимање хармонији колектива“) испитује различита стања у којима страст руши или заобилази задати поредак на путу –(само)освјешћења и индивидуализације љубавног процеса. Из анализе у овом поглављу уочава се да су границе романтичног и реалистичног израза пропусне и флуидне. У овом одјелку се испитују покушаји јунака да се од устаљених митско-културних образаца одвоје, и остваре самосвесни љубавни избор (јунаци Лазаревићевих приповиједака „Швабица“ и „Ветар“). Такав јунак постаје прототип модерног заљубљеног субјекта – поистовећен је са знањем о љубавном процесу, али и остављен без могућности да дато знање испољи у личној пракси – било прокреацијској било пракси романтичарско-апстиненцијског обожења.

У „Закључку“ се кандидаткиња осврће на методолошке претпоставке дисертације и динамику процеса унутар изабраног трематског круга приповиједака; уз то додаје табелу, на поменутих претпоставкама („Поларна својства ероса и њихове културолошке манифестације: Еросови поларитети“). Потом сажето предочава основна тежишта у избору круга приповиједака и њихових дјела заступљених у тексту дисертације.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња је на оригиналној теоријско-методолошкој подлози, уважавајући досадашње резултате изучавања ове теме у српској књижевној историји, изградила нов модел тумачења и класификације приче о љубави у српској приповијетци епохе романтизма и реализма. Не без извјесног ризика у аргументацији својих теза (подручја мита, фолклора, архетипа) и у анализи конкретних текстова (љубавна прича), колегиница Јосиповић је идући досљедно за својим хипотезама дала разгранату, сложену мрежу, којом је књижевноисторијски прекрила богат материјал еротске приче у српској књижевности 19. вијека, и истовремено дала изазовно хеуристичко средство за испитивања тема овог типа и у другим периодима српске књижевности.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „Наратив љубавне страсти у

приповеткама српског романтизма и реализма“ аутора Јоване Јосиповић, констатовано је да утврђено подударање текста износи 2 %.

Овај степен подударности последица је прописног навођења библиографских података, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцјену докторске дисертације констатује да је дисертација „Наратив љубавне страсти у приповеткама српског романтизма и реализма“ кандидата Јоване Јосиповић оригинално и самостално научно дјело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оцјеном Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Наратив љубавне страсти у приповијеткама српског романтизма и реализма“, коју је урадила кандидаткиња Јована Јосиповић под менторством проф. др Драгане Вукићевић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Душан Иванић
председник Комисије

2. _____
др Татјана Јовићевић
члан Комисије

3. _____
др Лидија Делић
члан Комисије

4. _____
др Недељка Бјелановић
члан Комисије

5. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије